

NE MUTLU ŞU KİMSELERE!*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Allah'ın selâmı, rahmeti, bereketi üzerinize olsun sevgili Akra dinleyicilerim!

Cumanız mübarek olsun. Allah nice mübarek günlere mes'ud ve bahtiyar olarak ulaşmayı nasib eylesin cümlenize...

Geçen hafta, bir önceki konuşmamda uzun bir hadis-i şerife başlamıştım, Enes RA'dan rivayet edilen bir hadis-i şerife... O bir noktada kalmıştı. Hadis-i şerifi bu hafta tamamlamak istiyorum. Tabii baş tarafını da kısaca söylemek sûretiyle.

O hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz buyuruyordu ki:¹

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.273, no:6237; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.355, no:10563; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.358, no:614; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd- Duafâ*, c.VII, s.81, no:2005; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.I, s.97; İbn-i Asâkir, *Târih- i Dimaşk*, c.LIV, s.240; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.II, s.141, no:1358; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.III, s.202; Hz. Hüseyin RA'dan. Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.I, s.208, no:491; Ebû Hüreyre RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.X, s.394, no:17700; *Kenzü'l-Ummâl*, c.XV, s.931, no:43596.

أَيُّهَا النَّاسُ كَأَنَّ الْمَوْتَ فِيهَا عَلَى غَيْرِنَا كُتِبَ
وَكَأَنَّ الْحَقَّ فِيهَا عَلَى غَيْرِنَا وَجَبَ وَكَأَنَّمَا نُشِيعُ
مِنَ الْمَوَاتِي عَنْ قَلِيلٍ إِلَيْنَا رَاجِعُونَ بِيُوتِهِمْ
أَجْدَاثَهُمْ وَنَأْكُلُ تَرَاثَهُمْ كَأَنَّا مُخَلَّدُونَ مِنْ بَعْدِهِمْ

RE. 183/5 (Eyyühe'n-nâs) “Ey insanlar!
(Keenne'l-mevte fîhâ alâ gayrinâ kütibe) “Sanki
ölüm bu dünyada sizden başkasına yazılmış. (Ve
keenne'l-hakka fîhâ alâ gayrinâ vecebe) Sanki
hak burada, dünyada bizden başkasına vacib
olmuş. (Ve keennemâ nüşeyyiu mine'l-mevtâ
an kalîlin ileynâ râciùn) Ölülerimizi kabristana,
sanki az bir zaman sonra geriye döneceklermiş
gibi bir edâ ile uğurluyoruz. (Büyûtühüm
ecdâsühüm) Kabirleri sanki evlermiş gibi
düşünüyoruz. (Ve ne'külü türâsehüm) Miraslarını
yiyoruz. (Keennâ muhalledûne min ba'dihim)
Sanıyoruz ki, biz onlardan sonra dünyada ebedî
kalacakmışız.”

Halbuki öyle değil, ölüm bize de yazılmıştır.
Ve Allah bir takım ödevleri bizim boynumuza
yüklemiştir, dinî vazifelerimiz var, vacibler,
farzlar var; onları yapmamız gerekir. Ölülere
böyle gâfil uğurlamamalıyız. Onlar bir gittiler
mi, bir daha ölümden sonra geriye gelmek yok,
dünyaya dönüş yok. Bitmiş oluyor hayatları...
Biz onlardan sonra ebedî kalacak değiliz. Biz de
öleceğiz.

فَطُوبَى لِمَنْ شَغَلَهُ عَيْبُهُ عَنْ عَيْبِ غَيْرِهِ

(Fetûbâ li-men ŧegalehû aybühû an aybi gayrihî)
O halde ne mutlu, kendisinin ayıbıyla meşgul olması, başkalarının ayıbına göz dikip onlarla meşgul olmasından onu alıkoyan kimseye ne mutlu!” Yâni, buradan anlıyoruz ki, kendi ayıplarımızla meşgul olacağız.

Buraya kadar, geçtiğimiz konuşmamızda anlatmıştık. Hadis-i şerifi tamamlayalım diye devam ediyoruz:

a. Allah İçin Mütevazi Olan Kimse

طُوبَى لِمَنْ ذَلَّ فِي نَفْسِهِ مِنْ غَيْرِ مُنْقِصَةٍ

وَتَوَاضَعَ لِلَّهِ مِنْ غَيْرِ مَسْكِنَةٍ

وَأَنْفَقَ مَالًا جَمَعَهُ مِنْ غَيْرِ مَعْصِيَةٍ

(Tûbâ li-men zelle fî nefsihî min gayri münakkısatin, ve tevâdaa li'llâhi min gayri meskenetin, ve enfaka mâlen cemeahû min gayri ma'sıyeh) Yine devam ederek Efendimiz, çok ibret alacağımız sözler ifade buyuruyor:

(Tûbâ) “Ne mutlu yine...” Tûbâ ne mutlu mânâsına; ne hoş, ne iyi, ne mutlu mânâsına... (Tûbâ li-men zelle fî nefsihî min gayri münakkısatin) “Kendisinde bir noksanlık, bir kusur olmadığı halde, kendi nefsinde kendini böyle küçülten, nefsini horlayan kimseye ne mutlu!”

(*Ve tevâdaa li'llâhi min gayri meskenetin*)
“Miskinlik durumuna düşmeden, böyle bir durumu olmadan mütevazı olana, Allah için tevazu gösterene ne mutlu!”

(*Ve enfaka mâlen cemeahû*) “Ve toplamış olduğu, kazanmış ve kesbetmiş olduğu maldan, (*min gayri ma'siyetin*) günaha değil, hayra malını infak edene, harcayana ne mutlu!” diye, üç hususu ne mutlu böyle yapanlara diye sayıyor. Şimdi bunların üzerinde biraz duralım ve hadisin devamına ondan sonra geçelim:

“—Ne mutlu kendi nefsinde, kendi kendine bir noksanlık olmadığı halde kendi nefsinin horlayan, aşağı görene!”

Biliyorsunuz, bizim dinimizin bildirdiğine göre, ayetlerin, hadis-i şeriflerin bildirdiğine göre, ayet-i kerimelerde de açıklanıyor, insanın nefsi var. Bu nefsi terbiye etmek lâzım, yola getirmek lâzım! Yola gelmezse insanın nefsi olmadık isteklerle, arzularla, heveslerle, ihtiraslarla, o işleri yapmak için, hudut tanımadan insanı günahlara bulaştırır, bulaşacak şekilde hareket ettirir. Çünkü insanın nefsi, içinde kuvvetli duygular verir insana, istekler verir, itmeler, dürtmeler verir. Ve insan nefsinin uyduğu zaman, hevâ-i nefsinin uyduğu zaman günahlara dalar. Allah'ın sevmediği, yapmaması gereken, başka insanların zararına, kendisinin dünyasının ve ahiretinin zararına olan işleri yapar.

Binâen aleyh, bu nefsi biraz horlamak lâzım, yâni alçaltmak lâzım, yâni buna baskı yapmak lâzım! Pek ona güler yüz göstermek doğru değil. Onun karşısında biraz kaşları çatmak gerekiyor. Tabii nefse bu muamele yapılacak, pek yüz verilmeyecek ki, şımarıp da insanı günahlara teşvik etmesin, o yolda vesvese vermesin diye.

Ama, (*min gayri münakkısatin*) kişinin kendisinde bir noksanlık olmadığı halde nefsini horlaması. Yâni insanın nefsi alçak olur, alçak bir kişi olur, kötü huylu olur... Zâten noksanlığı, alçaklığı vardır, kendisi hor bir kişidir. Ama kendisi hor olmadığı halde, kişinin nefsini horlaması lâzım! Yâni nefesine kaş çatması lâzım, ona yüz vermemesi lâzım, aşağılaması lâzım! Sözüne itibar etmemesi lâzım, arzusuna uymaması lâzım, arzularını kontrol etmesi lâzım! Dikkatli bir şekilde isteklerini vermesi lâzım!

Tamam, “Karnım acıktı.” diyor; verelim. Mâdem acıkmış, birazcık yemek verelim! “Uykum geldi.” diyor; tamam, uyusun. “Evlenmek istiyorum!” diyor, tamam evlensin. Ama zinaya kaçmasın, hırsızlığa kaçmasın, oburluğa kaçmasın, çok uyuyup tembelliğe kaçmasın... Yâni, isteklerinde aşırılığa düşmesin diye, onu biraz hizaya getirecek sert bir terbiye uygulamak, her dediğini yapmamak hususunda kuvvetli olmak lâzım!

İnsanın kendisinin hareketlerine akli ve dini, daha doğrusu diniyle terbiye olmuş olan akli ve iradesi hakim olmalı; nefsi hâkim olmamalı!.. Nefsi hakim oldu mu, frensiz bir arabaya

binmiş, gaza basılmış, gazı kesmek mümkün olmuyor, fren yapmak mümkün olmuyor, dümen yok... Tabii, böyle bir araç nereye gider? Ya bir uçuruma gider, ya bir kaza yapar, bir yere çarpar, duvara çarpar, insanları ezer. İnsanın nefsi de frensiz çalıştığı zaman böyle bir araca benzer. Onun için onu frenlemek lâzım! Dümenle yönlendirmek lâzım! Hayırlı tarafa çevirmek lâzım! Bu bir...

“—Böyle nefsini horlayıp, her arzusunu yerine getirmeyip, onu azarlayıp da, kendisi aslında bir noksanlık sahibi olmadığı halde nefesine muhalefet ederek böyle güzel şeyleri yapan, nefsinin istediği çirkin şeyleri yapmayan insana. Ve böylece nefsini hor tutan, itab altında, baskı altında tutan insana ne mutlu!..” diyor Peygamber Efendimiz.

Tabii tasavvufun aslı, esası da işte bu emirler doğrultusunda insanın nefs-i emmâresine hâkim olması, onu terbiye etmesidir, ıslah etmeye çalışmasıdır. Bu arada onu hatırlatıyoruz, bu bir.

İkincisi: *(Ve tevâdaa li’llâhi min gayri meskenetin)*
“Kendisine herhangi bir miskinlik hâli, asil olmayan böyle bir durum olmadığı halde, Allah rızası için böyle tevazu gösterene ne mutlu!” diyor.

Bu da lâzım! İnsan ne kadar itibarlı kimse olsa, soylu kimse olsa, zengin kimse olsa, alim kimse olsa... Tabii bu gibi kimselere herkes itibar ediyor. Devletli, şevketli kimse olsa, padişah olsa, başkan olsa, vezir olsa, paşa olsa diyelim... Tabii bu gibi insanlara da tevâzu lâzım!

Kibir, Allah'ın sevmediği bir huy... Firavun kibir göstermiş, Nemrut hâkezâ kibir göstermiş. Allah onları büyük cezalarla cezalandırmış. Kibirli insanın kibrini mutlaka cezalandırıyor ve;²

لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ كِبْرِ

(م.ت.حم. عن ابن مسعود)

(*Lâ yedhulü'l-cenneh, men kâne fî kalbihî miskàle zerretin min kibrin*) “Kalbinde zerre kadar kibir olan insan, cennete girmeyecek!” diye bildiriliyor.

İnsanın haddini bilmesi lâzım, Allah rızası için mütevâzı olması lâzım! Öteki insanlar da onun gibi bir insandır. Herkesin eşittir Allah indinde durumu. Kimsenin kimseden üstünlüğü yoktur; malından dolayı, mevkiinden, makamından dolayı Allah yanında bir üstün derecesi yoktur. Üstünlük takvâdadır, ibadettedir, duygulardadır, samimiyettedir, hâlis muhlis bir kul olmasıdır. Binâen aleyh, insan mevkî, makam sahibi de olsa, servet sahibi de olsa, mütevazi olacak. Yâni, kendisi miskin olmadığı halde, itibarsız bir kimse olmadığı halde, Allah rızası için tevazu gösterecek.

² Müslim, *Sahîh*, c.I, s.93, no:91; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.361, no:1999; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.399, no:3789; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Muhammed), c.III, s.445, no:945; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XII, s.280, no:5466; Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.78, no:69; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VIII, s.477, no:5066; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.X, s.75, no: 10000; Bezzâr, *Müsned*, c.I, s.258, no:1512; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.IX, s.89, no:7110; Beyhakî, *Şuabü'l- İman*, c.V, s.160, no:6192; Tahâvî, *Müşkilü'l-Âsâr*, c.XII, s.225, no:4836; Buhârî, *Târih-i Kebîr*, c.V, s.2, no:3; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, c.XXIII, s.280, no:4762; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.951, no:7747 ve s.959, no:7771; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.372, no:3117; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.107, no: 17689-17693; RE.486/2.

Bir de řu mânâya anlaşılabilir: (Ve tevâdaa li'llâhi min gayri meskenetin) “İnsan tevazu yapacak ama, böyle çok aşırı tevazu yaparak, artık kendisini de ezdirtmeyecek.” gibi bir mânâ da anlaşılabilir.

Tevazuun da bir ölçüsü var. İnsanı tabii o ölçüye riâyet etmesi gerekiyor diye o mânâya da işaret olabilir bu ifade.

b. Malını Harama Harcamayan Kimse

وَأَنْفَقَ مَالًا جَمَعَهُ مِنْ غَيْرِ مَعْصِيَةٍ

(Ve enfaka mâlen cemeahû min gayri ma'siyetin)
“Ve toplayıp kazanmış olduğu, çalışıp helâl yoldan kesbetmiş olduğu malı da, günaha sarf etmeyen insana ne mutlu!” diyor.

Evet, hepimiz çalışıyoruz. Bir para kazanıyoruz. Burada bizim en çok dikkat edeceğimiz husus: Acaba kazancımız Allah'ın rızasına uygun, helâl bir kazanç mı? Kazancımız temiz, tıyb bir kazanç mı?.. Bunu çok dikkatli bir şekilde incelemeliyiz. Mutlaka kazancımızın helâl olmasına çalışmalıyız. Bu çok gerekli... Çünkü haram lokma insanın boğazından geçti mi, harama insan bulaştı mı, onun temizlenmesi ancak cehennemde cezayı çekerek, yanarak oluyor. Yâni, mutlaka insan cehenneme düşüyor haramı yediğı zaman...

Binâen aleyh, Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz böyle bir günahlı yerden gelen bir tabak yiyeceğı biraz tadına bakmış, yemiş. Sonra tahkik edip

geliş yerinin haram olduğunu, günah olduğunu anlayınca, parmağını boğazına sokup gıcıklayarak çıkartmış, kusmuş ve böyle söylemiş:

“—Haramla hasıl olan tene cehennem ateşi yakışır, onun için çıkarttım, kustum.” diye söylemiş.

Haram yememeğe çok dikkat etmek lâzım!

Takvâ yolunda da, tasavvuf yolunda da kazancın helâl olması ana şarttır. Evliyâullah büyüklerimizin hayatlarını okuduğumuz zaman görüyoruz ki, onlar haram lokma yemiyorlar, bir. Bir de haram lokma yemeğe teşebbüs ettiği zaman engel olunuyor, mânîler çıkıyor, yapamıyorlar bu işi, ellerinden düşüyor vs. Yâni, “Allah sevdiği kula haramı yedirtmemek için, onun bilmeden böyle yiyecek gibi olduğu zaman da mânî oluyor.” diye rivayetler vardır.

“Helâlinden bir kuru lokma ekmek, haramla bulaşmış olan kaymaklı, kebablı ziyafetten daha iyidir.” diye düşünmüşler. Kuru ekmeğe razı olmuşlar, harama bulaşmamaya çok dikkat etmişler. Mallarının helâl olmasına gayret etmişler. Bir alışveriş yaptığı zaman, eğer burada bir şüphe varsa, infak etmişler.

Eskiden de böyle, zamanımızda da... Bir arkadaşı hatırlıyorum, nakletmişlerdi, demir ticareti yapan bir arkadaş... Belli zamanlarda böyle tartıyı kontrol ediyorlar. Kontrol etmişler ki, tartı yüzde on eksik tartıyor. Yâni, bir ton tarttığı zaman aslında dokuz yüz kilo... Bunu anlayınca, “Eyvah!” demişler, telâşlanmışlar.

Bir önceki kantarı ayarlama tarihinden itibaren faturalarını çıkartmışlar. Kimlere demir sattılsa, “Yüzde on bunlara eksik verilmiştir, öyle tartılmıştır.” diye hepsine yüzde on paralarını iade etmişler. Neden?.. Haramdan korkuyor. Haramı yememeye çalışıyor ve kazancının temiz olmasına dikkat ediyor. Bizim de bunu böyle yapmamız lâzım.

Burada bir de infak sözü var. *Infak*, yâni nafaka olarak, hayır, sadaka olarak vermek demek. Yâni insan malını infak edecek, harcayacak ama, helâlinden kazanacak, bir de günaha harcamayacak. Şimdi bazı insanlar diyor ki:

“—Ben bu parayı kazandım, istediğim gibi harcarım. Kim karışır benim keyfime!” diye çıkartıyor cüzdanını, olmadık yerlere paralarını saçıyor.

Buna da hakkı yoktur. Yâni, kazancı helâlinden kazanacak, harama da harcayamaz. Harcadığı zaman oradan da, harcamadan dolayı da günahlara girebilir. Buna da dikkat etmesi lâzım!

Sonra devam ediyor Efendimiz bu hadis-i şerifinde nasihatlerine, işaretlerine, tevazu göstermeyi söylüyor, nefsini zapt ü rabt altına almayı söylüyor. Malını haram olan yere sarf etmemeyi, helâle sarf etmeyi söylüyor. Sonra:

وَرَحِمَ أَهْلَ الذُّلِّ وَالْمَسْكِنَةِ

(*Ve rahime ehle'z-zülli ve'l-meskeneh*) Bir de böyle miskin olan, zelil olan, zayıf olan, fakir olan, yoksul olan kimselere de acıyan bir

kimse olacak. “Ne mutlu böyle zelil ve miskin kimselere acıyana!” diyor.

Tabii bu acıma iki türlü olur: Bir: Bunlar da Allah’ın kulu, aslında benim ondan, onun benden bir farkı yok. Belki o, Allah’a güzel ibadet ediyorsa, benden de iyi bir kimse olabilir.” diyecek. Onun böyle iyi bir kul olmasına rağmen, öyle acıklı bir durumda olmasına acıyacak. Bu bir. Duygu olarak yâni bir acıma şekli.

İkincisi de; bu zelil ve miskin kimselere, yoksul kimselere acıyacak, kesesinin ağzını açacak, yardım edecek... Onları o zilletten, o zelillikten, o miskinlikten, o fakirlikten kurtaracak hayır, hasenat yapacak. Sadaka verecek, ev verecek, yiyecek verecek, giyecek verecek, çoluk çocuğuna bakacak... Böylece acımasını fiilen mümkünse gösterecek.

Biliyorsunuz, İslâm’da böyle hayır hasenat yapmak çok önemli. Tabii bunda da önce akrabasını, yakınlarını gözetmesi lâzım insanın... Böyle etrafına bakıp, kendi yakınlarına öncelikle bu hayır u hasenâtı yapması lâzım.

Buna da sıla-i rahim diyoruz. Yâni akrabası olan, aralarında karâbet olan kimselere ilgisini devam ettirmek. Bu sadece ziyaret ile ilgisi devam ettirmek, merhaba demek değil. Aynı zamanda kesenin ağzını açıp da, o fakirse, ona maddî bakımda da destek olmak mânâsına.

Sonra, bunları da söylüyor Efendimiz. Demek ki, zelil ve miskin kimselere acıyacak, yardımcı olacak.

c. Ehl-i Fıkıhla Düşüp Kalkan Kimse

وَخَالَطَ أَهْلَ الْفِقْهِ وَالْحِكْمَةِ

(*Ve hâleta ehle'l-fıkhı ve'l-hikmeh*) “Ve fıkıh ehliyle, hikmet ehliyle düşüp kalkan, onlarla dostluk eden, onların meclisine giden kimseye ne mutlu!”

Ehl-i fıkıh ne demek?.. Dinde anlayışı sağlam ve derin olan kimse demek. Yâni ayetleri biliyor, hadisleri biliyor, dinin ruhunu kavramış; dinin emirlerinin, yasaklarının ne sebeple indiği hakkında derin bir sezgiye ve sağlam bir anlayışa sahip. Fıkıh budur.

İşte bu fıkıh, insanda nasıl hâsıl olur?.. Tabii ayetleri, hadisleri öğrenmekle, ilm-i fıkhı öğrenmekle olur. Ondan sonra kişi artık, anlayışı, sezgisi kuvvetli, derinleşmiş bir insan hâline gelir. Bunlarla düşüp kalkacak insan. Neden?.. Çünkü bunlar dini iyi biliyor.

Bir de, ehl-i hikmetle düşüp kalacak. *Hikmet* ne demek?.. Bir şeyi yerli yerinde yapmak demek... Yâni, iki mânâyâ geliyor: Bir; hakîmâne yapmak, bilgece yapmak. İki; muhkem yapmak, yâni sağlam yapmak, yanlızsız, sapasağlam, çürüksüz yapmak mânâsına geliyor. Binâen aleyh, ehl-i hikmet de, yaptığı her işi bilgece, hakîmâne, yerli yerince, usûlüne uygun olarak sağlam bir şekilde yapan kimse demek oluyor.

Bu hikmet, yâni yaptığı işi güzel yapmak çok güzel bir vasıftır, kıymetli bir vasıftır. Bunu Allah, Peygamber Efendimiz'e vermiş, sevgili

kullarına vermiş. Ve kime vermişse, ona çok büyük bir ikramda bulunmuş demektir:

وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا

(البقرة: ٢٢٩)

(*Ve men yü'te'l-hikmete fekad ûtiye hayran kesîrâ*) [Kime hikmet verilmişse, ona pek çok hayır verilmiş demektir.] (Bakara, 2/269)

Ne güzel adam ki oturuşu, kalkışı, sözü sohbeti, işi, gücü, her şeyi yerli yerinde, hepsi hakîmâne, hepsi sağlam, hiç çürük işi yok; işte böyle insanlarla düşüp kalkması lâzım!

“—Ne mutlu böyle zelil ve miskin kimselere acıyan ve böyle dinde anlayışı derin, bilge ve hakîm, her işi sağlam olan kimselerle düşüp kalkıp, ahbaplık eden kimseye!” diye, bize bunları işaret ediyor Peygamber Efendimiz.

Yâni sosyal hayatımız nasıl olacak?.. Sosyal hayatımız, fakirlerden kopmak tarzında olmayacak. Fakirlerle ilgimiz olacak. Nasıl ilgimiz olacak?.. Hâlini, hatırını soracağız, yardımcı olacağız, hastasını tedavi edeceğiz, maddî ihtiyaçlarını karşılayacağız, çoluk çocuğuna göz kulak olacağız vs. Böylece bir insanî vazife yapmış olacağız.

İkinci sosyal vazifemiz ne?.. İlim irfan erbâbıyla düşüp kalkacağız. Arkadaşlarımızı seçeceğiz. Dostluk, ahbaplık yaptığımız insanların ehl-i fıkıh olmasını, ehl-i hikmet olmasını ön planda tutacağız.

Herkesle gelişigüzel ahbaplık, arkadaşlık yapmak, insanı kötü arkadaşlar edinmeye götürür. Kötü arkadaşlar edindiği zaman da, kötü arkadaşlar insanı günaha götürür, cehenneme götürür. Onun için, mutlaka dini iyi bilen ve işleri sağlam olan, dürüst olan, sapasağlam, tertemiz, pırıl pırıl insanlarla tanışıp, ahbaplık etmek, onların dostu olmak, onlarla ziyaretleşmek lâzım. Bu da çok önemli bir noktadır sevgili dinleyiciler, buna çok dikkat edin!

Gelişigüzel herkesle dostluk yapmak önemli değil. Hattâ, kötü insanlarla dostluğu kesmek lâzım! Ama iyi insanlarla dostluk kurmak için, elinden gelen gayreti de göstermeli; elinden gelen dikkati ve ihtimâmı, itinayı sarf etmeli insan... İyi insanları bulduğu zaman, onlarla tanışmalı; onların yanından, meclisinden ayrılmamalı! Çünkü onlardan öğreneceği çok şeyler vardır ve onlar kendisinin iyi bir müslüman olmasına yardımcı olurlar.

Hem bilgi bakımından yardımcı olurlar, hem de bildiklerini uygulama bakımından örnek olurlar, yardımcı olurlar, destek olurlar.

O bakımdan, bir vazifemiz de neymiş?.. Ehl-i fıkıh ve ehl-i hikmetle dost olup, düşüp kalkmak, hayatımızı onlarla beraber geçirmek. Bunu tavsiye ediyor Efendimiz, “Ne mutlu bunlarla düşüp kalkanlara!” diye.

d. İçini Dışını Güzel Eyleyen Kimse

Sonra hadis-i şerif devam ediyor, çok güzel bir hadis-i şerif!.. Keşke, bunları iyice defterinize

yazsanız... Belki banda alıyorsunuz, o da bir yazma demek, kayıt demektir. Hatırınızda tutarsanız, başkalarına da söylerseniz, bu prensipleri kendi hayatınızda uygularsanız çok iyi olur. Asıl murat da uygulamak, yâni bunlara göre hareket etmek...

طُوبَى لِمَنْ ذَلَّ نَفْسَهُ وَطَابَ كَسْبُهُ وَصَلَحَتْ سَرِيرَتُهُ
وَكُرِّمَتْ عَالِيَّتُهُ وَعَزَلَ عَنِ النَّاسِ شَرُّهُ

(*Tübâ li-men zelle nefsehû*) Tabii burada zelle nefsehû diye yazılmış hadis-i şerifte. Nefs, müennes olduğu için, zellet olması lâzımdı; veyahut zelle fiili ezelle olması lâzımdı. Yâni, “Nefsini zelil edene ne mutlu!” (*Tübâ li-men ezelle nefsehû*) gibi bir mânâ olması uygun olurdu. (*Ve tâbe kesbühû, ve salühat serîretuhû, ve kerumet alâniyetühû, ve azele ani'n-nâsi şerrehû*)

Bunları sıralamış. Bunların her birisi ayrı bir vaaz konusu, çok güzel şeyler; heyecanlanıyorum:

“—Ne mutlu nefisini hor ve zelil edene!” veyahut “Nefsi horlanmış, ıslâh olmuş, kabarıklığı, küstahlığı kalmamış kimseye ne mutlu!” Nefsi ıslâh olunca tabii, böyle haddini bilir, boynunu büker, teslim olur. Ne mutlu öyle insana!..

(*Ve tâbe kesbühû*) “Kazancı helâl olan, tayyib olan, güzel olan kimseye ne mutlu!” Evet, kazancımızın helâl olması çok önemli diye biliyoruz. Efendimiz de, “Ne mutlu öyle kimseye!” diyor.

(*Ve salühat serîretuhû*) “İçi, gizlisi, kalbi, göğsü, içi sâlih olan, güzel olan kimseye ne mutlu!..”

Tabii insanlar dışlarını süslüyorlar, taranıyorlar, boyanıyorlar, tıraş oluyorlar, berbere gidiyorlar, güzellik salonlarına gidiyorlar, takıp takıştırıyorlar, sürüp sürüştürüyorlar, giyinip kuşanıyorlar, en güzel elbiseleri giyiyorlar... Bunların hepsi nedir?.. Dışı süslemedir. Peygamber Efendimiz, “Dışı süslü olana ne mutlu!” demiyor, “İçi güzel olana, hoş olana, sâlih olana, iyi olana ne mutlu!” diyor. “Ne mutlu içi iyi olan kimseye!” diyor. İşte, içimizin terbiyesi çok daha önemli...

Dışımızı temizlemek için, görünüşümüzü güzelleştirmek için neler yapıyoruz?.. Yıkıyoruz, berbere gidiyoruz, taranıyoruz, güzel kokular sürüyoruz, güzel elbiseler giyiyoruz, ütü yapıyoruz, ayakkabılarımızı boyuyoruz... Bunların çeşitleri, hepsi dışı süslemek için. Ehl-i dünya dışı süsler. Evet, dış önemsiz değildir ama, asıl önemli olan insanın içinin temizliğidir. Tasavvuf erbâbından, büyüklerimizden birisi de diyor ki:

“—İçinde kötülükler olduğu zaman dışının temizlenmesi fayda da etmez. Abdest de fayda etmez.” diyor. “Hatta bir şişenin içine içkiyi koysalar, ağzını kapasalar, suyun kenarına, deryanın yanına götürseler, dışını on yıl yıkasalar, içinde o içki, murdar, pis şey olduğu için, içi pistir. Dışının temizliği o şişeyi temiz yapmaz.” diyorlar.

Biz de içimizin temiz olmasına dikkat edeceğiz.

İçin temizliği nasıl olur?.. Bir: Niyetin temizliği: Hep güzel şeylere niyet edeceğiz. İç temizliğinin birisi bu.

İkincisi: İçimizde güzel ahlâk olacak, güzel duygular olacak. Yâni merhamet gibi, sevgi gibi, büyüklere saygı gibi, vefa gibi, cömertlik gibi, hizmet gibi, merhamet gibi güzel duygular olması, çirkin duyguların olmaması... iyi fikirlerin olması, kötü fikirlerin olmaması.

(*Ve kerumet alâniyetühû*) “Yâni zahiri, dış görünüşü, aleniyeti de asil olan insana ne mutlu!”

Demek ki dinimiz, iç temizliğini önce söylüyor ama, dışı da ihmal etmiyor ve onu kerumet diye beyan ediyor. (*Kerumet alâniyetühû*) “Zahiri de asil olan kimseye ne mutlu!” diyor. Yâni, süslü olan demiyor da, asil olan kimseye ne mutlu diyor, güzel olan kimseye ne mutlu.

Burada *kerume* fiilinin kullanılması önemli. Yâni, süs ve zînetten ziyade, insanın asıl zahirinin asil olması lâzım! O daha önemli, onu anlıyoruz.

(*Ve azele ani'n-nâsi şerrehû*) “Ve insanlardan şerrini uzak edene, def edene ne mutlu...” Tabii, buradan maksat ne?.. “İnsanlara kötülük yapmayana ne mutlu!” demek oluyor.

Demek ki: “Ne mutlu şu kimseye ki: Nefsini hor etmiş, zabt ü rabt altına almıştır; kazancı temizdir, içi paktır, dışı asildir ve insanlara

zararı, kötülüğü dokunmuyor.” diye bu güzel vasıfları sıralıyor. Bunları hatırlınızda tutun ve uygulayın sevgili dinleyiciler!

e. Malın Fazlası, Sözün Fazlası

Son cümleye geldik, bu uzun hadis-i şerifin içinde hazineler var, çok güzel nasihatler var... En son cümlesini de söylüyorum:

طُوبَى لِمَنْ عَمِلَ بِعِلْمِهِ وَأَنْفَقَ الْفَضْلَ مِنْ

مَالِهِ وَأَمْسَكَ الْفَضْلَ مِنْ قَوْلِهِ

(الحكيم عن أنس)

(Tûbâ li-men amile bi-ilmihî, ve enfaka'l-fadla min mâlihî, ve emseke'l-fadla min kavlihî.)

Çok sanatkârâne, edebî sanatlarla dolu bir güzel cümle ile hadis-i şerif sona ediyor sevgili Akra dinleyicileri!.. “Ne mutlu” diyor gene Efendimiz. Bu hadis-i şerifin içinde birkaç defa “Ne mutlu şöyle yapana, ne mutlu böyle yapana!” diye saymış, en son:

(Tûbâ) “Ne mutlu, (li-men amile bi-ilmihî) bildiğiyle, ilmiyle âmil olana ne mutlu!” Evet, biz müslümanlar, duyduğumuzu, bildiğimizi uygulayacağız. Öyle içerde, kafada bilgi olarak kalıp işimize aksetmezse, fiiliyatımızda görünmezse kıymeti yok. *Ilmiyle âmil olmak çok önemli.*

“—Ne mutlu bildiğiyle amel edene!..”

Güzel şeyleri biliyor, yapıyor. Kötü şeyleri biliyor, onlardan da sakınıyor. Kötü şeyi de bilmek lâzım. Onun için denmiş ki:

مَنْ لَمْ يَعْرِفِ الشَّرَّ يَقَعُ فِيهِ

(*Men lem ya'rifi's-şerre yeka' fîhi*) “Kötülüğü bilmeyen, içine düşer kötülüğün...”

Müslüman kötülüğü de bilir, yapmamak için bilir. Yâni, “Bu kötüdür, o halde bunu yapmayayım!” diye bilir. İlmiyle amel olmak böyle: Bildiği iyi şeyleri yapacak; kötü olduğunu bildiği şeyleri de yapmamak hususunda azimli, dikkatli olacak. Her fiili hoş olacak, olumlu, müsbet olacak.

(*Ve enfaka'l-fadle min mâlihî*) “Malından fazla olanını infak edene ne mutlu!..”

Evet, malımız var, bize yetiyor; fazlası da var. Tamam, fazlasıyla müslümanlara infakta bulunacağız. Çevremizdeki bütün bu camiler, sebiller, yollar, köprüler hep eski büyük adamların varlıklarının, mallarının fazlalığıyla yapılmıştır. Onlar harcamışlar, çevremizde bir sürü hayrât ü hasenâtı hazır buluyoruz. Kesme taştan yapılmış muhteşem binalar, âbidevî eserler, hayrât ü hasenât... Neden yapmışlar bunları?.. Sevap diye yapmışlar. Kendi mallarından yapmışlar ve bizlere hizmet için asırlardır ayakta duruyor bu binalar.

(*Ve emseke'l-fadle min kavlihî*) Yâni, evet, malının fazlasını infak edecek, harcayacak ama, sözünün fazlasını ne yapacak?.. Tutacak... Burada bir güzel edebî sanat sergiliyor Peygamber

Efendimiz: Malının fazlasını harcayacak, infak edecek ama; sözü- nün fazlasını da tutacak.

İslâm'da çok konuşmamak, konuştuğu zaman güzel konuşmak, gereksiz konuşmamak, mâlâyâni, yâni gereksiz konuşmamak çok önemlidir ve sükût ibadettir. Onun için müslüman biraz sükûtî görünen bir insandır. Yâni lüzumsuz konuşmaz. Gerektiği zaman konuşur. Konuştuğu zaman hakkı söyler. Bâtılı söylemez. Hakkı yerine getirmek için söyler. Fazla da konuşmaz. Az konuşur, öz konuşur, Peygamber Efendimiz gibi.

Peygamber SAS Efendimiz kısa konuşurdu ve kısa konuşmasıyla maksadını çok güzel cümlelerle, tane tane anlatırdı.

Birkaç defa tekrar ettiği de olurdu cümleleri, anlaşılın diye. Ben de onun için, hadis-i şerifi böyle döne döne anlatıyorum ki, kaçırılanlar o tarafını da anlasın. Tekrar tekrar söylemek sûretile, kafasına iyice yerleşsin diye düşünüyorum.

Evet, bu hadis-i şerif çok çok güzel bir hadis-i şerif... Bunu çoluk çocuğumuzla müzâkere edersek, onlara öğretilsek, kendimiz öğrenirsek ve hayatımızı bu hadis-i şerifteki bilgilere göre geçirirsek, çok iyi bir müslüman olacağız. “Ne mutlu şöyle yapana, ne mutlu böyle yapana...” diyor Peygamber Efendimiz.

“Ne mutlu!” dediği kimselerden olacağız; “Ne hoş bu kimse!” dediği kimselerden olacağız Peygamber Efendimiz'in... Allah bizi Peygamber Efendimiz'in hadis-i şeriflerini derin bir anlayışla anlayanlardan, sevenlerden, kavrayanlardan

eylesin... Bildiğimizi, anladığımızı da ihlâs ile uygulayanlardan eylesin...

İçimiz temiz olsun; dışımız asil olsun; sözümüz güzel olsun, kâfi miktarda olsun, fazla olmasın, bıktırıcı olmasın... Malımızın fazlasıyla hayrât ü hasenât yapalım! Kazancımız helâl kazanç olsun... İnsanlara zararımız dokunmasın. Konuştuğumuz, görüştüğümüz insanlar ehl-i fıkıh ve ehl-i hikmet olsun; soylu, âlim, fâzıl, temiz, asâletli kimseler olsun... Ama böyle fakir yoksul kimselere de acıyıp, onlara da ilgi gösterip, onlara iyilik yapalım!..

Kazandığımız malımızla hayrât ü hasenât yapalım! Allah için, böyle aşırı olmamak şekliyle, dengeli bir tarzda tevazu gösterelim! Kendimizde bir kusur olmadığı halde mütevâzı olalım! Nefsimizi de, herhangi bir kusur olmadığı halde zabt ü rabt altına alalım!..

Hayatın fâni olduğunu bilelim! Kendi ayıplarımızla meşgul olup, kendimizi geliştirmeğe, düzeltmeğe çalışalım! Kendini düzeltmeyen başkasını hiç düzeltemez. Bilelim ki bu dünya ebedî kalmayacağız. Biz başkalarının miraslarını yeyip onlara dua ettiğimiz gibi, biz de ahirete göçeceğiz, bizim miraslarımızı başkaları yiyecek. Onun için, elimizdeyken hayr ü hasenât yapalım! Ölümün hak olduğunu, bir gün bize de geleceğini bilelim!..

Allah'ın bize bir takım emirler gönderdiğini; peygamberlerle, kitaplarla, Kur'an-ı Kerim'le ve

Peygamber Efendimiz SAS'ın sünnet-i seniyyesiyle sorumlu ve yükümlü olduğumuzu bilelim!

Kur'an'ı öğrenelim, Peygamber Efendimiz'in sünnetini öğrenelim! Ömrümüzü güzel geçirip Rabbimizin huzuruna sevdiği, razı olduğu kul olarak yüzü ak, alını açık varalım!..

Rabbimiz bizi rahmetine gark eylesin... Rıdvân-ı ekberine vâsıl eylesin... Habîb-i Edîbine Firdevs-i A'lâ'sında komşu eylesin... Cemâliyle müşerref eylesin...

Aziz ve sevgili Akra dinleyicilerim, *es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..*

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

28. 10. 1994 - AKRA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

